

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานั้นนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนในประเทศ การศึกษาของแต่ละบุคคลมีความสำคัญต่อประเทศชาติ เพราะคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศชาติบ้านเมือง ประเทศชาติจะเจริญได้ต้องอาศัยประชาชนพลเมืองที่มีการศึกษาดี การศึกษาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามไปในทุก ๆ ด้าน และเป็นการส่งผลให้สังคมเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น

การศึกษาหรือการเรียนรู้นั้นมิใช่จะเป็นการเรียนจากโรงเรียนในระบบการศึกษาที่เป็นทางการเท่านั้น วิธีการเรียนรู้หรือศึกษานอกระบบก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดมิได้ สื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทให้ความรู้ให้การศึกษา แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm. 1964 : 41-44, 122-144) ได้อธิบายถึงบทบาทหลักของสื่อสารมวลชนว่า บทบาทแรก คือ การ फैายาม หรือบทบาทในการเสนอข่าวสาร บทบาทต่อมาคือการกำหนดคนโยบาย หรือบทบาทในการตัดสินใจและบทบาทสุดท้ายคือบทบาทในการสอนหรือบทบาทในการให้ความรู้ เพื่อให้ทุกส่วนของสังคมมีความเจริญก้าวหน้าไม่ด้อยไปกว่ากัน สื่อมวลชนสามารถให้การศึกษาความรู้ ได้หลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการเกษตร ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม จึงนับได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทในการพัฒนาเป็นอย่างดี

การวิจัยของประทุม ฤกษ์กลาง (2530 : 24) ให้เห็นว่า การสื่อสารมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อภาคดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้านทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจสังคม การพัฒนาประเทศ ฯลฯ และบทบาทอีกประการหนึ่งที่น่าจะมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าบทบาทในด้านอื่น ๆ ก็คือ บทบาทของการสื่อสารต่อการศึกษาซึ่งมีบทบาทในทุกกระบวนการศึกษา และจะยิ่งทวีความสำคัญต่อการศึกษามากขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ ณรงค์ สมพงษ์ (2530 : 54-55) ยังได้ความเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน ต่างก็มีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยกระจายข่าวสารต่าง ๆ ไปยังบุคคล ทำหน้าที่ปลุกเร้าให้เกิดความสำนึกความร่วมมือกันสร้างความสัมพันธ์กันในการ

พัฒนาชุมชนและประเทศชาติ สร้างความเข้าใจร่วมกันของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ร่วมมือกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน เป็นการยกระดับความรู้ให้สูงขึ้น ให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข่าวสารกัน เพื่อให้เกิดการถ่ายทอด วิทยาการ และประสบการณ์ต่าง ๆ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีศักยภาพต่อควรที่นำมาใช้พัฒนาการศึกษาแก่ประชาชนของประเทศ เพราะสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ความคิด เสริมสร้างประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้รับสาร เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนหลาย ๆ ด้าน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายประการ เป็นต้นว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม จนกระทั่งการดำเนินชีวิตบางส่วน เกี่ยวกับด้านคุณธรรม ศิลธรรม อารมณ์และสังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้รับสารพอใจและสิ่งสำคัญที่พึงตระหนักคือ บทบาทของสื่อมวลชนที่จะทำให้ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่าง เป็นสุข

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจแห่งชาติได้กำหนดพื้นที่เป้าหมาย เพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะภาคพื้นตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทั้งอดีตและปัจจุบันได้รับผลกระทบ เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวชนบท (สมศรี วงศ์สิโรจน์กุล, 2529 : 4) องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้การศึกษาแก่ประชาชน จึงจำเป็นที่จะให้ข่าวสารความรู้ ความเข้าใจตลอดจนความคิด เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน เป็นอย่างดีและทั่วถึง

ดังนั้นการวิจัย เพื่อการศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทสื่อมวลชนในการให้การศึกษาแก่ประชาชนจากบรรดาอาจารย์กลุ่มสหวิทยาลัยอีสานเหนือ ซึ่งถือว่าเป็นผู้รับผิดชอบในการให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะแนวความคิดเห็นของอาจารย์เหล่านี้จะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนทุกแขนง โดยเฉพาะสื่อมวลชนในระดับท้องถิ่นในอันที่จะนำไปแก้ไขปรับปรุง เนื้อหาสาระในสื่อมวลชนให้มีประโยชน์ต่อการศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรม การเปิดรับสื่อมวลชนของอาจารย์สหวิทยาลัยอีสานเหนือ
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดเห็นของอาจารย์สหวิทยาลัยอีสานเหนือที่มีต่อบทบาทของสื่อมวลชนในการให้การศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรและทางสังคมกับการ เปิดรับสื่อมวลชนของอาจารย์มหาวิทยาลัยอีสาน เหนือ

4. เพื่อสรุปแนวความคิด เห็นและข้อ เสนอแนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยอีสาน เหนือ เกี่ยวกับการปรับปรุงการ เสนอ เนื้อหาของสื่อมวลชนโดย เฉพาะสื่อท้องถิ่นให้เหมาะสม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง เหนือ

ปัญหานำในการวิจัย

1. อาจารย์กลุ่มมหาวิทยาลัยอีสาน เหนือ มีพฤติกรรมในการ เปิดรับสื่อมวลชนอย่างไร
2. อาจารย์กลุ่มมหาวิทยาลัยอีสาน เหนือ มีความคิด เห็นอย่างไรต่อบทบาทของสื่อมวลชน ในการให้ความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
3. ลักษณะทางประชากรและทางสังคมกับการ เปิดรับสื่อมวลชนของอาจารย์มหาวิทยาลัย อีสาน เหนือ มีความสัมพันธ์หรือไม่
4. อาจารย์กลุ่มมหาวิทยาลัยอีสาน เหนือมีข้อ เสนอแนะอย่างไร เกี่ยวกับการปรับปรุง บทบาทของสื่อมวลชน

สมมุติฐานในการวิจัย

การ เปิดรับสื่อมวลชนของอาจารย์มหาวิทยาลัยอีสาน เหนือขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ วุฒิทาง การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานและคณะวิชาที่สอน

ขอบ เขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะอาจารย์กลุ่มมหาวิทยาลัยอีสาน เหนือ ซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่ง คือ วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนครและวิทยาลัย ครูมหาสารคาม

2. ศึกษาเฉพาะบทบาทของสื่อมวลชนในการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง เหนือ โดยพิจารณาจากความหมายของคุณภาพชีวิต 8 ประการ (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 2529 : 58-67) ได้แก่

- (1) รู้จักกินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ (อาหารดี)
- (2) มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (มีบ้านอาศัย)
- (3) ได้มีโอกาสเข้าถึงบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ (ศึกษานานามัยถ้วนทั่ว)
- (4) มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ครอบครัวปลอดภัย)
- (5) มีการผลิตและหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ (ได้ผลผลิตดี)
- (6) มีการคุมกำเนิด (ไม่มีลูกมาก)
- (7) มีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชน (อยากร่วมพัฒนา)
- (8) มีการพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น (พาสู่คุณธรรม)

โดยสรุปก็คือบทบาทในการพัฒนาเรื่อง อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การทำมาหาเลี้ยงชีพ การวางแผนครอบครัว ความสำนึกต่อชุมชน และคุณธรรมประจำใจ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง การตอบคำถามในเชิง เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเพียงใดต่อคำถามในแบบสอบถามที่เกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ในการเสนอเนื้อหาที่ให้การศึกษ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ประจำที่สังกัดวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่ง ของสหวิทยาลัยอีสานเหนือ ยกเว้นผู้ลาศึกษาต่อ และผู้ไปช่วยราชการที่อื่น

สหวิทยาลัยอีสานเหนือ หมายถึง วิทยาลัยครูตามพระราชบัญญัติและข้อบังคับสภาการฝึกหัดครูที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อประโยชน์ร่วมกันในการดำเนินงานของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อันประกอบด้วย วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูมหาสารคาม รวมกันเป็นสหวิทยาลัยอีสานเหนือ กำหนดนโยบายในการบริหารโดยคณะกรรมการสหวิทยาลัย (กสว.) และประสานงานดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัย (สกว.)

บทบาท ในที่นี้หมายถึง การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อประชาชนในด้านต่าง ๆ คือ

1. เพื่อบอกเล่า (To inform)
2. เพื่อให้ความรู้ (To educate)
3. เพื่อชี้ชวน

(To persuade) 4. เพื่อความบันเทิง (To entertain) 5. เพื่อโฆษณาแจ้งความ
(To advertise) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2529 : 376)

สื่อมวลชน ในที่นี้คือ สื่อประเภท วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารรวมทั้งภาพยนตร์
และวีดิทัศน์ที่เผยแพร่ ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

การศึกษา ในที่นี้หมายถึง การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการให้ความรู้ความคิด
ความเข้าใจแก่ผู้เปิดรับข่าวสาร

พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่เดิม ในทางที่ดีขึ้น

คุณภาพชีวิต ในที่นี้หมายถึง ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในเรื่องอาหารการกิน
ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การทำมาหาเลี้ยงชีพ การวางแผน-
ครอบครัว ความสำนึกต่อชุมชน และมีคุณธรรมประจำใจ

ประชาชน หมายถึง ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อบทบาทสื่อมวลชนเกี่ยวกับการให้
การศึกษาแก่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ทำให้ทราบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของอาจารย์กลุ่มสทวิทยาลัยอีสานเหนือ
ว่ามีความสนใจเปิดรับสื่อมวลชนด้านใดมากที่สุด
3. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รับผิดชอบการพัฒนาท้องถิ่นนำแนวความคิดเห็นของอาจารย์
สทวิทยาลัยอีสานเหนือไปใช้ในการวางแผนใช้สื่อมวลชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบต่อสื่อมวลชน จะได้หาทางปรับปรุง
เนื้อหาสาระของสื่อมวลชนให้เหมาะสม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนการศึกษาความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่
ประชาชนยิ่ง ๆ ขึ้นไป
5. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการพัฒนา
ท้องถิ่นต่อไป

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย